

Brabant Community!

**OmgevingsLab
Brabant in gesprek**

**53 Actieve
deelnemers**

**7 geactiveerde
discussies**

511 reacties

Aanleiding

De Provincie gaat een Omgevingsvisie vaststellen: een **strategisch plan** voor de toekomst van Brabant.

Wat zijn de belangrijkste ambities voor de inrichting van de Brabantse leefomgeving op de lange termijn? Hoe maken we ruimte voor zowel natuur als bedrijvigheid, wonen, recreatie en infrastructuur? En wat betekent dat voor de milieukwaliteit in Brabant? De antwoorden op deze vragen worden vastgelegd in de Omgevingsvisie. De nieuwe visie moet een richtlijn worden die alle partijen in Brabant helpt samen te zorgen voor een prettig leefklimaat voor inwoners en ondernemers.

Brabant wil niet zomaar een Omgevingsvisie, maar een visie waarin de **mens centraal** staat en die praktijkgericht is. Een visie die breed is maar ook focust, die uitgaat van één overheidsgedachte, die ruimte geeft én beschermt, die inspireert en uitnodigt.

De ambitie is om via een **open proces** tot een eigentijdse en breed gedragen visie te komen, met een hoge betrokkenheid van de Brabantse samenleving.

In het **verkenningdocument** 'Op weg naar de Brabantse Omgevingsvisie' staan de uitgangspunten voor de Omgevingsvisie beschreven, aangevuld met tien belangrijke kernvragen die in deze fase van het proces beantwoord moeten worden. De beantwoording van de 10 kernvragen krijgt zijn beslag in **de startnotitie**, die als basis dient voor het vervolgproces tot het opstellen van de Brabantse Omgevingsvisie.

Brabant Community! OmgevingsLab Brabant in gesprek

Om meer zicht te krijgen op de vragen of Brabanders betrokken willen worden bij de totstandkoming van de Omgevingsvisie, op welke wijze en over welke onderwerpen is een Research Community gestart. Deze Research Community levert input voor de startnotitie, die in december 2016 in Provinciale Staten wordt vastgesteld (als onderdeel van het startnotitie traject).

Centrale vraagstelling OmgevingsLab Brabant in gesprek

Om welke redenen en hoe willen Brabanders meedoen met het maken van de Omgevingsvisie én welke onderwerpen vinden ze belangrijk?

Research community

Een research community is een **online platform** waar een groep mensen gedurende een korte periode (meestal twee weken) op een intensieve en interactieve manier met elkaar in gesprek gaat. Via verschillende technieken zoals discussieplatformen, polls of storytelling geven de deelnemers diepgaande informatie over het onderwerp van onderzoek.

Deelnemers

Via e-mail zijn leden van het Brabantpanel, deelnemers aan eerdere onderzoeksronden van Brabant Community! en de deelnemers aan de Licht op Jong! Community uitgenodigd om deel te nemen aan de Brabant Community! OmgevingsLab Brabant in gesprek. Daarop meldden 140 geïnteresseerde **Brabanders** zich aan. Uit deze groep is, op basis van achtergrondkenmerken, een selectie gemaakt van 70 deelnemers. Uiteindelijk hebben 53 deelnemers actief deelgenomen aan de gesprekken. De groep geselecteerde deelnemers heeft een heterogeen karakter op de achtergrondkenmerken (regio, leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, politieke voorkeur en arbeidssituatie). Wel betreft het een groep Brabanders die bovengemiddeld betrokken is en actief participeert.

Looptijd onderzoeksrunde

De Brabant Community! OmgevingsLab Brabant in gesprek is op maandag 10 oktober gestart en had een looptijd van twee weken tot en met zondag 23 oktober. Via de Brabant Community! hebben Brabanders hun ideeën en inzichten gedeeld over de wijze waarop en over welke onderwerpen zij zouden willen meepraten bij de totstandkoming van de Brabantse Omgevingsvisie.

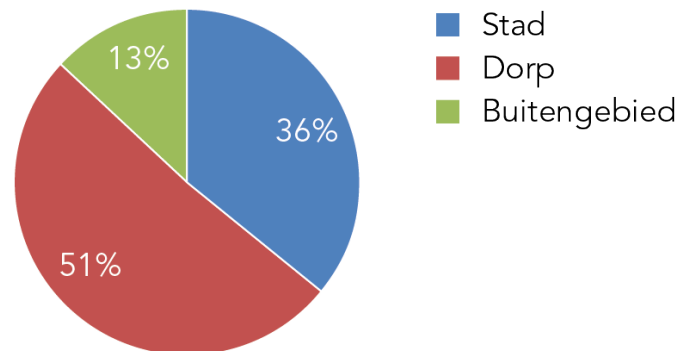
Rapportage

In deze rapportage geven we de belangrijkste conclusies weer. Eerst geven we een beeld van de achtergrondkenmerken van de actieve deelnemers. Daarna gaan we per topic in op de resultaten van het onderzoek. Aan de linkerkant van de pagina zijn de bevindingen weergegeven in de woorden van het PON. Aan de rechterzijde van de pagina vindt u steeds citaten van de deelnemers om de conclusies beter te kunnen duiden. De rapportage sluit af met een algemene slotconclusie en aanbevelingen.

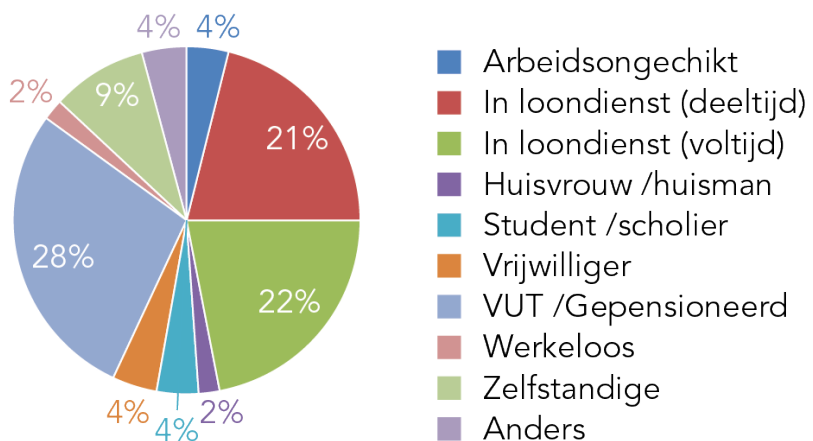
Profiel actieve deelnemers

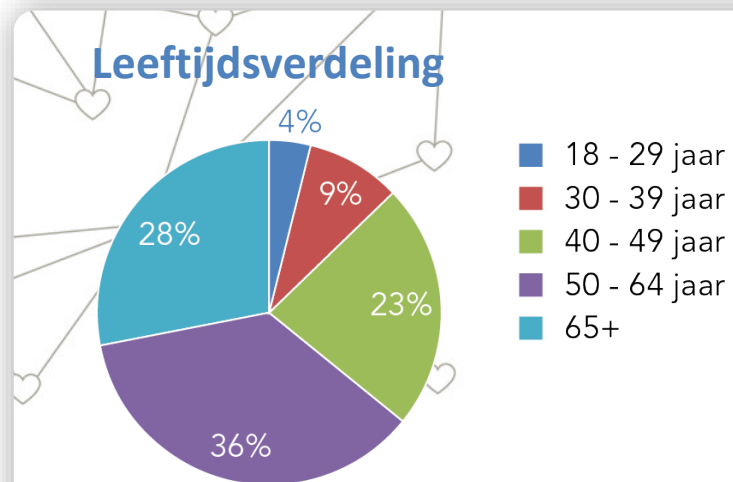
Woongebied

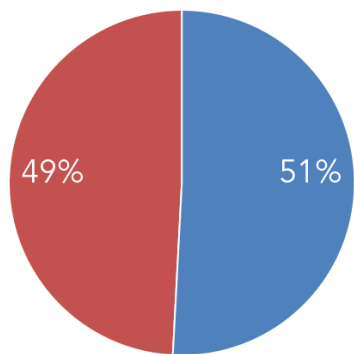
Arbeidssituatie

Leeftijdsverdeling

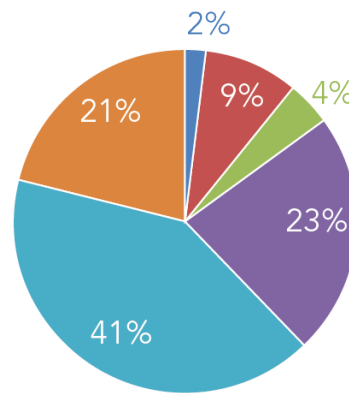

Man /vrouw verdeling

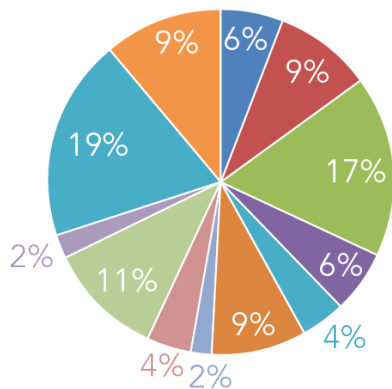
- Man
- Vrouw

Opleiding

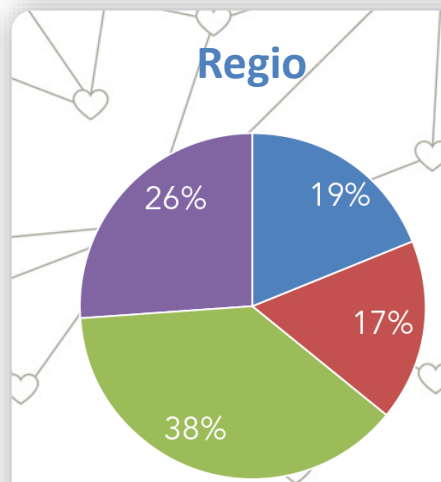
- Lagere school / basisonderwijs / geen onderwijs
- Vmbo /mavo
- Havo / vwo
- Mbo
- Hbo
- Wo

Politieke voorkeur

- VVD
- PvdA
- D66
- GroenLinks
- PVV
- SP
- Partij voor de Dieren
- 50PLUS
- CDA
- Ik ga niet stemmen
- Weet ik niet
- Wil ik niet zeggen

Regio

- West-Brabant
- Midden-Brabant
- Noordoost-Brabant
- Zuidoost-Brabant

Vraagstelling

Wat vind jij belangrijk aan de omgeving waarin je woont, werkt en leeft? Kijk eens rond in je eigen omgeving. Wat is mooi en wat baart je zorgen? Zijn er dingen waar je je aan ergert? Wat moet er volgens jou gebeuren en waarom?

In onze woorden

Vrijwel alle deelnemers geven bij de beantwoording van deze vraag een omschrijving van de eigen woonomgeving en benoemen daarbij meerdere facetten die de (leef)omgevingskwaliteit bepalen. Opvallend is dat veel deelnemers ook veel sociale componenten van de leefomgeving naar voren brengen. De deelnemers vinden zowel fysieke als sociale componenten bepalend voor de woonbeleving en ervaren leefbaarheid. Dit sluit aan bij het gegeven dat mensen de fysieke leefomgeving integraal beleven: Brabanders hanteren een integraal kwaliteitsbegrip. Daarbij springen de volgende kwaliteitsaspecten in het oog:

Fysieke aspecten

Voldoende voorzieningen

Brabanders vinden voldoende voorzieningen in de buurt erg belangrijk. Met name supermarkten, scholen en horeca in de directe omgeving zijn gewenst. Daarnaast wordt een groene leefomgeving en een gevarieerd aanbod van verenigingen gewaardeerd.

In hun woorden

Ik woon in een dorp in het oosten van Brabant. Alle voorzieningen zijn bij de hand zoals de staatsbossen, basis en middelbare scholen, trein- en busstation, supermarkten en een ziekenhuis. Ik mis alleen een goede aansluiting naar de A50. [...] Qua verenigingen is er voldoende te kiezen in de regio [...] Veel (mede)studenten verlaten het dorp en komen meestal niet meer terug omdat er simpelweg geen werk is in de omgeving[...]. Man - 26 jaar

Ik woon tegen het winkelcentrum aan [...] Het is een rustige wijk. Er zijn twee basisscholen, op fietsafstand vier bushaltes en binnen een straal van zo'n 750 meter maar liefst drie supermarkten. Ik heb dus zeker niet te klagen. Man - 36 jaar

Wonend in een dorp in een kleine gemeente bestaande uit vier kerkdorpen, vind ik de groene omgeving met sterke sociale structuren een pluspunt. Man - 49 jaar

Mooi zijn de uitgestrekte bossen en heide. Verder de dorpse mentaliteit en de "grote" stad in de directe nabijheid voor de grotere winkelketens, activiteiten, evenementen en festivals. Man - 72 jaar

In onze woorden

Leegstand

Om de eigen omgeving leefbaar te houden moet leegstand sneller worden aangepakt en zijn voldoende passende woningen nodig om te voorkomen dat jongeren gedwongen worden weg te trekken uit de dorpen. Ook wordt aandacht gevraagd voor meer verbinding tussen stad en platteland.

Bereikbaarheid/mobiliteit

Ook bereikbaarheid wordt belangrijk gevonden. Dat betreft enerzijds het openbaar vervoer zoals goede verbindingen, voldoende bushaltes en een treinstation in de buurt. Anderzijds gaat het om de bereikbaarheid per auto. Zo vinden de communityleden de doorstroming, voldoende fietspaden en parkeerruimte belangrijk. Ook de verkeersveiligheid is een aandachtspunt en moet worden verbeterd.

Milieu en gezondheid

Voor de communityleden zijn gezondheidsaspecten bepalend voor de kwaliteit van de leefomgeving. Zij maken zich zorgen over bijvoorbeeld een slechte luchtkwaliteit, goederenvervoer van mogelijk gevaarlijke stoffen, toenemende drugsproblematiek, intensieve veeteelt en kans op overstroming.

In hun woorden

De leegstand en het vertrek van winkels uit centra is een zorg maar internet shoppen is een trend die je niet kunt stoppen. Wel kan men aandacht hebben om leegstand sneller op te lossen door alternatief gebruik van ruimtes en/of beschikbaarstelling voor andere doeleinden.

Man - 72 jaar

Koopwoningen zijn te duur voor starters. Huren is vaak ook geen optie omdat de wachtrijen te lang zijn en particuliere huurhuizen zijn bijna niet beschikbaar.

Man - 26 jaar

Er zijn onvoldoende parkeergelegenheden. Iedere woning heeft minimaal twee auto's. Dat is realiteit. Milieu of niet. Werk van de burens vereist een bedrijfsbusje. Met vijf in een straat is het gelijk vol.

Vrouw - 61 jaar

Ik zou werken aan bereikbaarheid in de breedste zin van het woord: enerzijds fysieke bereikbaarheid van voorzieningen, anderzijds bereikbaarheid in de zin van "voor iedereen haalbaar en betaalbaar".

Vrouw - 48 jaar

Ik woon in het centrum van Breda en met ruim 11.000 verkeersbewegingen per etmaal voor mijn deur maak ik me behoorlijk zorgen over de luchtkwaliteit.

Vrouw - 41 jaar

In onze woorden

Diverse communityleden vragen aandacht voor een duurzame manier van leven door meer gebruik van elektrische auto's, zonnepanelen, windmolens, stadstuinen en meer mogelijkheden voor het scheiden van afval.

Sociale aspecten

Sociale cohesie

De communityleden vinden het erg belangrijk dat buurtbewoners elkaar kennen in de wijk en zorg dragen voor elkaar.

Diversiteit en tolerantie

De deelnemers maken zich zorgen om de sociale veiligheid en de toenemende scheidslijnen in de samenleving, verschillen tussen arme en rijke wijken en de vergrijzing en ontgroening. Zij geven aan het belangrijk te vinden dat wijken bestaan uit mensen met verschillende achtergronden (jong en oud, arm en rijk, allochtoon en autochtoon). Die diversiteit maakt een wijk levendiger. Om dat te realiseren adviseren de communityleden in wijken diverse soorten woningen door elkaar heen te bouwen.

In hun woorden

Wat mij zorgen baart is het aantal goederentreinen die dicht langs onze wijk rijden. Wat vervoeren zij? Is dit verantwoord en is daar voldoende controle op? Vrouw - 68 jaar

Zelf woon ik in een straat met huizen uit de jaren '60. Dat vind ik enorm leuk, ik heb burens die hier al vanaf het begin wonen, maar ook kersverse nieuwe burens die met hun pasgeboren baby door de straat lopen. En alles daar tussenin. Gelukkig ook met zeer diverse culturele achtergronden. Onze kinderen zitten op een gemengde basisschool. Dat vind ik erg fijn want het is voor hen de normaalste zaak van de wereld dat niet iedereen blank is. Vrouw - 44 jaar

Je merkt duidelijk het verschil tussen een straat met huurwoningen of een straat met allemaal koopwoningen. Dit zorgt voor een contrast tussen wijken of zelfs tussen straten, dit vind ik jammer. Man - 26 jaar

Ik maak ik me wel zorgen over de integratie van vluchtelingen. Ze worden door huidige huurders/kopers vaak weggekeken vanwege bijvoorbeeld waardedaling. Hierdoor voelen zij zich niet alleen niet welkom in hun "eigen" land, maar ook niet in Nederland. Erg jammer want ik denk dat deze mensen over het algemeen een grote aanwinst zijn voor onze samenleving. Vrouw - 34 jaar

Vraagstelling

Stel je hebt het voor het zeggen in Brabant. Wat zou je dan als eerste aanpakken? *Als je kijkt naar Brabant als geheel: welke ontwikkelingen (kansen en bedreigingen) zie je dan? En hoe zorgen we ervoor dat ook toekomstige generaties een fijn thuis hebben in Brabant?*

In onze woorden

De communityleden zien verschillende opgaven voor Brabant. Ook hier beschrijven de communityleden zowel fysieke als sociale opgaven en hanteren ze een integrale benadering. In de opgaven is een duidelijke samenhang te zien met de thema's die van belang zijn voor de Brabantse Omgevingsvisie.

Verkeer en vervoer

Als communityleden het voor het zeggen hadden in Brabant zouden zij voornamelijk iets willen doen aan het openbaar vervoer, bereikbaarheid en de verkeerseiligheid. Belangrijke verkeersknelpunten moeten worden aangepakt en om het autogebruik te verminderen zou het openbaar vervoer bijvoorbeeld minder duur (of gratis) gemaakt moeten worden en duurzaam vervoer (elektrische fietsen en auto's) worden gestimuleerd.

Natuur en recreatie

Ook het in stand houden van natuur- en recreatiegebieden vinden de communityleden belangrijk om ervoor te zorgen dat Brabant ook voor toekomstige generaties een fijn thuis is.

In hun woorden

Ik zou zorgen voor 24-uurs openbaar vervoer, zodat daarmee autobezit teruggedrongen wordt. Ik zou duurzaam en zelfvoorzienend (qua energie) wonen stimuleren. Ik zou aandacht hebben voor kwetsbare gezinnen en preventief programma's opzetten ter bevordering van gezond leven, werken, wonen en recreëren. Vrouw - 60 jaar

Ik zou ervoor zorgen dat de verschillende knooppunten in Brabant aangepakt worden: de A58 - Knooppunt Hoopolder en ik zou er voor pleiten om een directe treinverbinding te maken tussen Breda en Utrecht of anders een betere snelbusverbinding. Man - 63 jaar

Als ik het voor het zeggen had in Brabant, zou ik zorgen dat er voldoende groen in de regio blijft en er veel recreatiegebied is waar mensen naar toe kunnen gaan om te ontspannen. Vrouw - 48 jaar

In onze woorden

Duurzaamheid en innovatie

De communityleden hechten veel belang aan verduurzaming en duurzame innovatie, waaronder alternatieve vormen van energie, verduurzaming van de landbouw, woningbouw en vervoer.

Met name over duurzame en innovatieve manieren van wonen zijn diverse concrete ideeën gedeeld. Voorbeelden zijn multifunctionele wooncomplexen waarin zowel jongeren als ouderen wonen, Tiny houses en Loftels (verplaatsbare, eenvoudige, duurzame woningen) en het gebruik van gedeelde voorzieningen (wasmachine, auto e.d.).

Sociaal /samenleving

Niet alleen op lokaal niveau maar ook voor Brabant als geheel vinden de communityleden het belangrijk te werken aan saamhorigheid, zorgzaamheid, verdraagzaamheid en respect voor elkaar. Daarbij wordt gerefereerd aan het belang van de Brabantse identiteit (bourgondisch, sterke familiale banden en netwerken). Ook vragen de communityleden aandacht voor (de gevolgen van) ontwikkelingen als ontgroening en krimp.

In hun woorden

Je zou ook leegstaande panden kunnen ombouwen/ herbestemmen en beter nadenken over de opzet en inrichting van wijken (meer groen met meer diversiteit, ecovriendelijker en kleinere huizen bouwen).

Vrouw - 41 jaar

Het woningtekort loopt vooral op door het kleiner worden van de huishoudens. Er zou gestreefd kunnen worden naar andere woonvormen zoals co-housing of gedeelde gemeenschappelijke voorzieningen [...]. *Man - 25 jaar*

[...] In dit kader vind ik 'Tiny Housing' ook erg interessant. Zeker voor starters, singles en al diegenen die duurzaam willen wonen en geen behoefte hebben aan tig vierkante meters. Ik werd toevallig gisteren geattendeerd op de zgn. 'Loftel'. Een verplaatsbare, minimalistische woning voor de prijs van een personenauto. *Man - 46 jaar*

Ik zou woonwijken zodanig inrichten met het streven 'betere zorg voor elkaar'. Het draagt bij aan tolerantie, verdraagzaamheid, veiligheid, etc. *Vrouw - 61 jaar*

Met name sociale structuren waarbij jeugd en jongeren zijn betrokken staan onder druk. Dit als gevolg van ontgroening bij een (nu nog) stabiel inwonertal. De omgevingsvisie zou zeker flink aandacht moeten geven aan ontgroening en krimp. *Man - 49 jaar*

Vraagstelling

Hiernaast zie je mevrouw Geel en mevrouw Blauw. Ze hebben allebei een duidelijk verschillende mening over de rol van burgers bij de totstandkoming van de Brabantse Omgevingsvisie.

Met wie ben jij het eens? En waarom?

In onze woorden

De communityleden vinden vrijwel unaniem dat Brabanders betrokken zouden moeten worden bij de totstandkoming van de Brabantse Omgevingsvisie.

Zij houden een pleidooi voor het benutten van de maatschappelijke intelligentie van burgers. De Omgevingsvisie gaat over de fysieke leefomgeving van burgers. Burgers zijn ervaringsdeskundigen en brengen kennis in, die je niet kunt vinden op kaarten of in databanken. Ook voor draagvlak is de betrokkenheid van burgers in het proces essentieel. De burgers zullen de visie uiteindelijk moeten (na)leven.

In hun woorden

Participatie kan altijd nieuwe inzichten opleveren die je op de kaart of met data niet vindt. Man - 25 jaar

Het lijkt mij zeer verstandig dat de Brabantse burgers hierbij betrokken worden. Deze wonen en leven hier tenslotte en zijn ervaringsdeskundige. Praat met bewoners en laat je als Provincie ook zien bij de bewoners. Man - 64 jaar

Het is een goede zaak dat alle burgers betrokken worden bij de omgevingsvisie, daar straks ook eenieder hiermee te maken krijgt. Man - 73 jaar

Geluk en tevredenheid hangen samen met de mate waarin je betrokken wordt bij je omgeving. Vrouw - 53 jaar

In onze woorden

De communityleden plaatsen ook een aantal kanttekeningen.

Zij vragen in het participatieproces met name aandacht voor inclusiviteit en representativiteit. Hoe kun je in de praktijk alle stemmen en belangen horen en alle groepen uit de samenleving betrekken? Het vertrouwen in het politiek bestuurlijke proces, waarin de politieke vertegenwoordigers compromissen moeten sluiten, lijkt laag.

Daarnaast kaarten de communityleden het kennisniveau van burgers aan. Zij vragen zich af of burgers wel in staat zijn op basis van algemene belangen goede afwegingen te maken? Burgers kunnen beter worden bevraagd op hun ervaringsdeskundigheid.

Het advies van de communityleden aan het team Omgevingsvisie is om vooral zelf op pad te gaan en Brabanders in verschillende woonsituaties en uit verschillende milieus en sociale netwerken gericht op te zoeken.

In hun woorden

Er is een (grote) groep mensen die zich hiervoor willen inspannen en die bijvoorbeeld meewerken aan 'Brabant Community' omdat ze dat erg interessant vinden. Er zullen ook mensen zijn die dit niet willen of kunnen, wie vertegenwoordigt de mening van deze mensen dan?

Man - 44 jaar

Je kunt leden van Provinciale staten kiezen op basis van hun programma, maar dan komen de coalities en kan je keuze heel vaak niet gerealiseerd worden. Daarom dienen de Brabantse burgers te allen tijde de gelegenheid krijgen om "in te spreken".

Man - 69 jaar

Ik vind dat de Brabander wel betrokken dient te worden, maar alleen indien er voldoende kennis is over wat er in de leefomgeving plaatsvindt [...]. Voor mij hoeft je ook niet te stemmen als je niets weet van politiek. Laat een andere stem dan maar meer waarde hebben.

Man - 25 jaar

Door uitvraag te doen wie interesse heeft zijn of haar stem te laten horen bereik je slechts een bepaalde doelgroep. Daarom stel ik voor dat de ambtenaren uit het Provinciehuis de fiets pakken, eens goed rond gaan kijken en hun oor echt te luisteren leggen bij allerlei clubs; van de vrijwilliger tot de professional, van breiclub tot milieuorganisaties.

Vrouw - 41 jaar

Vraagstelling

Welke rol vind jij dat burgers zouden moeten vervullen bij de totstandkoming van de Brabantse Omgevingsvisie?

Kies daarvoor een van de vier rollen die je hiernaast in de participatieladder ziet. Kun je toelichten waarom je dat vindt en wat je verwacht dat de overheid met al die inbreng doet?

In onze woorden

Communityleden kiezen het meest voor adviseren en raadplegen als rol voor de burger. De Provincie heeft de kennis en deskundigheid om plannen te ontwikkelen, maar daarbij moet voldoende ruimte zijn voor aanpassingen op basis van de inbreng van de inwoners. Van de overheid wordt verwacht dat ze de inbreng van de burgers serieus neemt en haar plannen waar nodig bijstelt. De overheid moet transparant met de inbreng omgaan en duidelijk aangeven waarom zij tot bepaalde keuzes is gekomen.

Het is de taak van de Provincie alle verschillende belangen goed tegen elkaar af te wegen en te komen tot een "gewogen" besluit en evenwichtig beleid.

In hun woorden

En ik verwacht dat de overheid met de inbreng van burgers tot een goede visie komt. Verwachtingen over en weer moeten wel vooraf duidelijk zijn. Man – 49 jaar

En ik verwacht dat de overheid met de inbreng van burgers een bredere kijk op zaken zal krijgen en tot goede keuzes zal komen die eenvoudiger met de burgers kan worden gecommuniceerd en door de voorbereidende discussie de acceptatie door burgers zal vergroten. Man – 72 jaar

In onze woorden

Adviseren

De Omgevingsvisie gaat over de leefomgeving van mensen en de communityleden, die kiezen voor adviseren, vinden het belangrijk dat burgers hierop zelf invloed kunnen uitoefenen. Zij dragen uiteindelijk ook de gevolgen van de besluiten. Ook voor draagvlak is de betrokkenheid van burgers essentieel. Adviseren is een manier waarop burgers maximaal betrokken worden en het proces toch werkbaar blijft, waarbij de Provincie voldoende regie houdt.

Raadplegen

De communityleden die kiezen voor raadplegen zijn van mening dat niet alle burgers kunnen of willen adviseren: omdat niet iedereen over voldoende kennis beschikt of omdat men het maken van plannen liever overlaat aan politieke vertegenwoordigers. Raadplegen is een goede vorm om burgers te laten reflecteren op ontstane ideeën. Bovendien kunnen veel mensen in één keer worden bereikt.

Coproductie

Een enkeling gaat voor coproduceren, vanuit het idee dat de Provincie van de inwoners is en de inwoners hierover zeggenschap horen te hebben.

In hun woorden

Ik kies voor 'Adviseren' omdat burgers maximaal betrokken worden op een manier die ook nog werkbaar is en waarbij de Provincie voldoende regie houdt en het geen Poolse landdag wordt. Man - 49 jaar

Ik kies voor 'Adviseren' omdat je op deze wijze draagvlak creëert voor de Omgevingsvisie bij de burger, omdat er ook naar ze geluisterd wordt en iets mee gedaan wordt. Man - 35 jaar

'Raadplegen' lijkt mij het best omdat adviseren en coproduceren weggelegd is voor een beperkte (vaak minder toegankelijke) groep mensen die naar alle waarschijnlijkheid geen juiste afspiegeling is van de overige inwoners. Vrouw - 34 jaar

Ik kies voor 'Raadplegen' omdat je op die manier het meest gelijkwaardig 'iedereen' kunt betrekken. Adviseren is meer weggelegd voor belangengroepen, waarbij het gevaar van 'stokpaardjes' altijd groot is. Man - 66 jaar

Ik kies voor 'Coproducteren' omdat de Provincie van de inwoners is. Je moet dit niet vanuit een "ivoren toren" bedenken. Vrouw - 37 jaar

In onze woorden

Informereren

Een enkeling is van mening dat het voldoende is om burgers te informeren, of dat informeren de hoogst haalbare vorm van participatie is vanwege de vele verschillende belangen van mensen.

Combinatie van treden

Een aantal communityleden stelt een getrappt proces voor omdat dit kan zorgen voor meer betrokkenheid van mensen uit verschillende lagen van de samenleving en een zo breed mogelijk gedragen plan. Eerst stelt de Provincie in coproductie met professionals en een aantal inwoners een conceptversie van de Omgevingsvisie op. Als input hiervoor kunnen grote groepen burgers worden geraadpleegd. Vervolgens kan de conceptversie worden besproken met burgers en is er ruimte voor nieuwe inbreng, discussie en advies.

In hun woorden

Ik kies voor 'Informereren' omdat dit in de huidige maatschappij het enig mogelijke is om tot een oplossing te komen. Het liefst zou coproduceren mogelijk moeten zijn maar zolang belangengroepen alleen hun standpunt als enig juist vinden en weigeren naar argumenten van anderen te luisteren is dat een onmogelijkheid. Man - 70 jaar

Alleen 'Informereren' is, vanuit het provinciehuis geredeneerd, wellicht de meest handige optie, maar mijns inziens in lang niet alle gevallen wenselijk. Heel erg traditioneel, ouderwets en 'top down' geredeneerd. Man - 46 jaar

Ik kies voor een mix van allemaal omdat kennis een leidraad dient te zijn voor het opstellen van de omgevingsvisie. Bij sommige onderwerpen zal de Provincie meer kennis in huis hebben en hoeft er alleen geïnformeerd te worden. Advies zou meer bij de grote algehele visie over Brabant dienen te worden gevraagd: wat is het beeld van Brabant en hoe kunnen we dat verbeteren bijvoorbeeld? 'Raadplegen' zou achteraf kunnen ná het concept van de omgevingsvisie. 'Co-produceren' zou mogelijk moeten zijn bij concrete ruimtelijke ingrepen: het ruimtelijk programma. Man - 25 jaar

Vraagstelling

Stel dat de Provincie een groep inwoners en zo'n 15 professionals zou uitnodigen om samen met beleidsmakers de Omgevingsvisie op te stellen. Deze kopgroep vraagt dan af en toe op onderdelen om de inbreng van een grotere groep Brabanders.

Wat vind je van dit idee? En zou jij zelf in zo'n kopgroep willen meewerken?

In onze woorden

Communityleden reageren wisselend op het idee van een kopgroep. Een aantal is tegen een kopgroep omdat deze vorm indruist tegen het idee van inclusiviteit en representativiteit. Een kleine groep beslist en de kopgroep vertegenwoordigt niet de gemiddelde burger. Ook bestaat angst voor bureaucratie (veel vergaderen zonder concrete resultaten) en is er twijfel over de gelijkwaardigheid van de samenwerking tussen professionals en burgers binnen de kopgroep.

Voorstanders zien het juist als een goede en laagdrempelige manier om tot een voorstel te komen, dat daarna aan een grotere groep Brabanders kan worden voorgelegd. Een aantal communityleden geeft aan zelf deel te willen nemen in een dergelijke kopgroep.

De communityleden vragen aandacht voor de samenstelling van een kopgroep. Er dient een gezonde mix te zijn van mensen met verschillende achtergronden en denkwijzen. Naast burgers dienen ook ondernemers en organisaties een plaats krijgen in de kopgroep. Een aantal communityleden geeft de voorkeur aan regionale kopgroepen in plaats van één provinciale kopgroep.

In hun woorden

Ik ben hier geen voorstander van omdat ik de groep te klein vind om representatief te zijn en zich daarom niet herkennen in de mening van zo'n kopgroep. Vrouw - 61 jaar

Een kopgroep lijkt me een laagdrempelige manier om daadwerkelijk mee te praten en geeft je, als burger, meer inspraak dan wanneer je alleen, één keer in de vier jaar, een vlakje vóór een naam inkleurt. Man - 46 jaar

Waarom een aantal burgers selecteren en waarom een combinatie met 15 professionals? Ik zie daarin een bedreiging omdat het een selecte groep wordt en het moet van, voor en door alle inwoners zijn. Bewoners, organisaties, ondernemers etc. moeten allemaal hun geluid kunnen laten horen. Daarna is het aan professionals om daaruit een concept voorstel te leveren dat weer in discussie wordt gebracht met bewoners. Daarna kan pas een definitief ontwerp aan het bestuur worden voorgelegd. Man - 72 jaar

Vraagstelling

Wat zijn volgens jou goede manieren om een grote groep Brabantse burgers te betrekken en op welke momenten?

Denk hierbij aan manieren waarop jijzelf, maar ook bijvoorbeeld je buurman of buurvrouw zou willen meedoen.

In onze woorden

De communityleden komen met veel verschillende mogelijkheden, maar vragen de Provincie hierbij opnieuw goed na te denken over de randvoorwaarden, zoals laagdrempeligheid en het betrekken van burgers uit alle geledingen van de Brabantse bevolking (inclusiviteit). Ook moet goed worden nagedacht over de manier waarop jongeren betrokken kunnen worden. De keuze voor een bepaalde vorm moet steeds opnieuw worden afgestemd op de doelgroep die men wil bereiken, de locatie en het thema. Zo kan de manier waarop burgers betrokken worden steeds anders zijn.

Het participatieproces vereist brede communicatie en bekendheid. Volgens de communityleden is social media, huis-aan-huisbladen en Omroep Brabant een goede manier om de plannen van de Provincie kenbaar te maken aan een grote groep Brabanders en hen te bereiken.

In hun woorden

Ik zou ook via een forum, mailverkeer, Facebook e.d. aan de weg timmeren. Ik merk dat niet iedereen openlijk en onder het oog van een gemeenschap zijn zegje wil doen. In kleine gemeenschappen kan de sociale druk bijvoorbeeld hoog zijn. Als er een mogelijkheid zou zijn om (vrij) anoniem te kunnen meepraten/denken zul je meer respons krijgen.

Vrouw - 61 jaar

Het zou fijn zijn als "de Provincie" zijn plannen kenbaar zou maken in huis aan huisbladen. Ook via Omroep Brabant zou een goede methode kunnen zijn. Mensen die reageren op zo'n uitzending zouden bijvoorbeeld op een e-maillijst kunnen worden geplaatst. Je hebt dan in ieder geval personen die geïnteresseerd zijn.

Vrouw - 74 jaar

Begin met een internetsessie voor alle burgers die geïnteresseerd zijn. Verzamel en classificeer het aantal reacties en bereid aan de hand van de verzamelde reacties presentaties voor die op verschillende locaties in Brabant kunnen worden gehouden. Nodig alle inzenders van ideeën en opmerkingen persoonlijk uit voor de presentaties en geef aan dat men iemand mee mag nemen. Na verzameling van alle aanvullende opmerkingen kan men een eerste rapportage opstellen en aan het provinciebestuur aanbieden.

Man - 72 jaar

In onze woorden

Om grote groepen burgers te raadplegen zien de communityleden vooral kansen in online methodieken, zoals deze research community en online vragenlijsten. Voordeel hiervan is dat burgers anoniem kunnen reageren zonder sociale druk die er in een fysieke groep nog wel eens kan zijn.

Daarnaast vinden de communityleden het belangrijk dat de Provincie naar de mensen toe gaat en in gesprek gaat met burgers uit alle geledingen van de Brabantse samenleving. Daarvoor dient de Provincie zelf proactief burgers op te zoeken op lokaal en regionaal niveau. Daarbij is het advies zoveel mogelijk aan te sluiten bij bestaande sociaal-maatschappelijke structuren. Sluit aan bij lokale netwerken en lokale en regionale bijeenkomsten waar mensen toch al bij elkaar komen.

Met name een pop-up kantoor, een reizend OmgevingsLab wordt gezien als een goede, laagdrempelige manier om in gesprek te raken met burgers uit diverse geledingen van de bevolking. Wel moet er dan vooraf goed nagedacht worden over de locaties, bereikbaarheid en openingstijden en moet de komst ervan vooraf goed worden aangekondigd.

In hun woorden

Ik denk dat het mogelijk is om grotere groepen mensen bij elkaar te krijgen om over bepaalde vraagstukken na te denken en met elkaar er over te praten door verenigingen te benaderen zoals de Heemkundekring - het IVN waar mensen oog hebben voor hun omgeving, maar ook bijvoorbeeld kerkgenootschappen [...]. Wij hebben in onze parochie wel eens themabijeenkomsten over zaken die verder gaan dan het Geloof [...]. Sluit aan bij lokale netwerken en benader bijvoorbeeld verenigingen zoals sportclubs, heemkundekringen en IVN groepen om mensen bij elkaar te krijgen. Man - 63 jaar

In Middelbeers is een aantal keren per jaar 't BeersGebuurt. Dit is het concept van de wereld draait door op lokaal niveau. Er worden burgers uitgenodigd die iets te vertellen hebben, dat kan over van alles gaan. Er komen heel veel burgers op af. Op deze manier zou je inbreng/inspraak op de omgevingswensen ook kunnen organiseren. Vrouw - 60 jaar

Pop-up kantoor behoort zeker tot de mogelijkheden als er maar optimaal gecommuniceerd wordt dat deze aanwezig is en dan niet op één plaats per gemeente maar zo dicht mogelijk naar de mensen toe dus op meerdere plaatsen. Man - 71 jaar

Vraagstelling

**Kun je aangeven op welk schaalniveau jij vindt dat de Provincie de diverse onderwerpen met burgers moet bespreken?
En zijn er onderwerpen die de Provincie wat jou betreft helemaal niet met burgers hoeft te bespreken?**

In onze woorden

De communityleden geven aan dat de thema's moeten worden besproken op het niveau dat ze zich ook afspelen. Zaken die op gemeentelijk niveau spelen, dienen door de gemeentelijke overheid worden opgepakt.

De Provincie moet zich beperken tot zaken waarbij een bovenlokaal belang in het geding is en thema's waarop de Provincie zelf ook daadwerkelijk invloed heeft. Wettelijke taken of vanuit het rijk opgelegde doelstellingen moeten dan ook niet aan burgers worden voorgelegd.

In hun woorden

Zaken die (mede) op landelijk niveau geregeld/besloten worden, moet je burgers niet voorhouden. Dat wekt alleen maar valse verwachtingen. Man - 66 jaar

Zaken die op gemeenteniveau spelen, moeten door de gemeente opgepakt worden. Daar zie ik geen taak voor de Provincie. Voor de Provincie moet er tenminste een bovenlokaal belang in geding zijn. Denk aan infrastructuur, grootschalige bedrijventrein e.d. De kunst is om gericht uit te nodigen en tijdens de sessie (in welke vorm ook) te spreken met de 'taal van eenvoud'. Professionals moeten ingewikkelde dingen in eenvoudig taal kunnen en willen introduceren en dus ook de antennes hebben om de inbreng (die vaak niet in beleidsjargon wordt geuit) te kunnen en willen verstaan. Man - 63 jaar

Belangrijke thema's die de Provincie met burgers moet bespreken vind ik natuur, milieu, vervoer, energie. Een belangrijke taak voor de Provincie is het informeren van burgers over ontwikkelingen op deze thema's. Burgers hebben goede ideeën over verbeteringen op deze thema's en kunnen meedenken in wat ze noodzakelijk vinden voor een gezond leven [...]. Het schaalniveau van te bespreken onderwerpen kan verschillend zijn, maar mijn voorkeur heeft lokaal niveau als het om de dialoog voeren gaat. Als het gaat over de mening van de doorsnee-Brabantse burger is de online community een prima communicatiemiddel. Vrouw - 60 jaar

Brabant droomt Hoe ziet het ideale Brabant er uit?

In 2050 is Brabant is de meest duurzame Provincie in Nederland. De grootschalige landbouw is vervangen door een wijze van produceren die in lijn is met wat de aarde aankan zonder enge stoffjes.
Vrouw - 41 jaar

Brabant, Brabant zou eens voorop moeten lopen met het openbaar vervoer. GRATIS openbaar vervoer om te beginnen. Hierdoor zullen, denk ik, veel mensen de auto laten staan en dus wordt de lucht schoner. Daarnaast, als compensatie het parkeergeld dan maar verhogen. In ieder geval goede transferia's waar het mogelijk is om aan de rand van de stad de auto te laten staan en op het GRATIS openbaarvervoer over te stappen die mensen naar het centrum brengt. **Man - 69 jaar**

Mijn ideale Brabant verandert denk ik steeds. Mijn behoeften zijn niet in iedere levensfase hetzelfde. Het zou mooi zijn als zowel jong als oud prettig kan wonen en ontspannen. Daarvoor is afwisseling nodig in woningbouw, groenvoorzieningen, openbaar vervoer en zeker niet te vergeten een goed cultureel aanbod.
Vrouw - 55 jaar

In mijn ideale Brabant is het veilig om aan het verkeer deel te nemen. Zowel als voetganger, als fietser, motorrijder en automobilist.
Vrouw - 44 jaar

Voldoende werkgelegenheid. Beter verdeling van de huur- en koopwoningen voor alle generaties. Hopelijk kan men de overvallen en diefstallen halveren. **Man - 73 jaar**

Mijn ideale Brabant ziet eruit met een juiste mix van natuur, agrarisch gebied en stedelijk gebied. Ook aan industrieel gebied valt niet te ontkomen, maar mag wat mij betreft geen gevaarlijke industrieën omvatten. **Man - 70 jaar**

Mijn ideale Brabant is een gemoedelijk Brabant waar mensen elkaar nog begroeten en "onbezonnen" met elkaar blijven lullen en buurten met weinig of zonder vooroordelen.
Man - 25 jaar

Mijn ideale Brabant is gekleurd en gemengd. Voldoende werkgelegenheid in verschillende bedrijfstakken. Middelgrote boerderijen en veel groen voor recreatie. De bevolking een mix van allochtonen en autochtonen, waarin we van elkaar leren. En waar iedere inwoner trots is om een Brabander te zijn. **Vrouw - 54 jaar**

Voor mijn kinderen en kleinkinderen hoop ik dat zij er zich net zo thuis blijven voelen als ik nu. Maar een toekomstbeeld is altijd gebaseerd op een verleden. Tot nu toe hebben we het in Brabant niet zo slecht gedaan. Mijn angst is wel dat we onze eigen identiteit als Brabander (en Bourgondiërs) zullen verliezen omdat we steeds meer tot 'het grote geheel' van Nederland en Europa gaan horen, daardoor vervlakt eigenheid.
Vrouw - 59 jaar

In Brabant is men trots op hun geschiedenis. Ze eren het bourgondische leven en hun familiale banden. Banden die een netwerk maken waarop de economie kan groeien. Een economie gebaseerd niet op geld maar op een systeem van wellicht ruilwaarde.
Vrouw - 41 jaar

De nieuwe manier van handhaven welke op dit moment in opkomst is, is om de contacten met de doelgroep aan te gaan en te komen tot een gezamenlijk gedragen standpunt. Dit heeft meer draagvlak dan zwart wit handhaven. Vanuit mijn eigen professie in de handhaving zou ik zeggen: breng doelgroepen in kaart, verplaats je in hun wereld en ga eens kijken of je tot een gedragen oplossing kunt komen. Vele malen effectiever namelijk. **Vrouw - 41 jaar**

Goed om in diverse delen van Brabant burgers te betrekken want er speelt niet overal hetzelfde. Maar niet alleen inspraak, vraag ook wat men anders zou willen en concreet bij kan dragen. **Man - 35 jaar**

In het Apeldoorns kookboek is in samenwerking met de gemeente, burgers en organisaties een visie gemaakt over de eigen dorpsomgeving. Daarin is het uitgangspunt kennisuitwisseling. Iedereen zijn kennis wordt gerespecteerd en ruimte gegeven om die kennis mee te laten nemen in het proces. **Man - 25 jaar**

Ik geniet van de kleinschaligheid van de stad, maar zou wel graag zien dat de stad vele malen duurzamer wordt [...]

Vrouw - 41 jaar

[...] Inderdaad, dat zouden we meer moeten hebben. Ik ben werkzaam bij De Lage Landen in Eindhoven. Ons kantoorgebouw aan de Vestdijk is 100% self sustainable, wat wil zeggen dat we 100% onze eigen energie opwekken en teruggeven aan de natuur zoals bijvoorbeeld groene begroeiende daken. **Man - 44 jaar**

Een goed voorbeeld: de wetenschapsraad heeft het lef gehad om de burger te vragen welke onderwerpen op de wetenschapsagenda geplaatst zouden moeten worden.

Waar men een 150 tot 1.000 reacties had verwacht, kwamen er 12.000! Een zeer leerzaam proces en de wetenschapsraad concludeerde dat de inbreng van de burgers een nieuw licht op de wetenschap gaf waarbij vooral de cros links tussen de diverse wetenschappen een geheel nieuw beeld heeft gegeven. Ditzelfde kan men ook voor een omgevingsvisie gebruiken.

Durf te experimenteren zoals de wetenschapsraad heeft gedaan en leer er van.

Man - 72 jaar

In Dublin zag ik vorige week een mooi initiatief om werkgelegenheid te creëren, de kwaliteit van de dienstverlening door de overheid te verbeteren en burgers te betrekken bij hun omgeving. Het DCC besteedt veel aandacht aan het openstellen van verschillende datasets en het ontwikkelen van nieuwe toepassingen (apps, slimme stadfietsen/-bushokjes enz). De stad en Provincie werken nauw samen met kennisinstellingen, bedrijven en burgers om de regio sterker te maken. Info zie o.a. www.dublinked.ie.

Man - 46 jaar

Algemene slotconclusies en aanbevelingen

Hoe willen Brabanders meedoen met het maken van de Omgevingsvisie én welke onderwerpen vinden ze belangrijk?

Integraal kwaliteitsbegrip

De communityleden benoemen zowel fysieke als sociale componenten, die voor hen bepalend zijn voor de kwaliteit van de directe (leef)omgeving en voor Brabant. Dit sluit aan bij het gegeven dat mensen de fysieke leefomgeving integraal beleven. Brabanders hanteren een integraal kwaliteitsbegrip. De Omgevingsvisie zal de samenhang tussen beide, zowel de sociale als de fysieke aspecten, als uitgangspunt moeten nemen.

Maatschappelijke intelligentie

Communityleden zien het als taak van de Provincie de Omgevingsvisie te ontwikkelen, waarbij de maatschappelijke intelligentie wordt benut c.q. er voldoende ruimte is voor burgers om de ervaringscomponent in te brengen. Betrokkenheid van burgers is bovendien van belang voor het verkrijgen van draagvlak: bewoners van Brabant zullen de visie immers moeten naleven.

Transparantie

Van de overheid wordt verwacht dat ze de inbreng van de burgers serieus neemt en haar plannen waar nodig bijstelt aan de behoeften van de burgers. De Provincie dient daarbij de verschillende belangen tegen elkaar af te wegen en te komen tot een "gewogen" besluit en evenwichtig beleid. Daarbij vinden zij het belangrijk dat de overheid transparant met de inbreng omgaat en duidelijk aangeeft waarom zij tot bepaalde keuzes is gekomen.

De participatieladder: adviseren en raadplegen

Uit de verschillende treden van de participatieladder kiezen de communityleden vooral voor adviseren en raadplegen als rol voor de burger. Adviseren wordt gezien als een manier waarop burgers maximaal betrokken worden en het proces toch werkbaar blijft, waarbij de Provincie voldoende regie houdt. Raadplegen is een goede vorm om burgers te laten reflecteren op ontstane ideeën. Bovendien kunnen veel mensen in één keer worden bereikt.

Algemene slotconclusies en aanbevelingen

Hoe willen Brabanders meedoen met het maken van de Omgevingsvisie én welke onderwerpen vinden ze belangrijk?

Kopgroep

Het participatieproces kan prima worden vormgegeven door het instellen van een kopgroep die het voorbereidende werk doet, zorgdraagt voor goede en duidelijke informatie aan de Brabantse burgers en op onderdelen grote groepen burgers raadpleegt en waar mogelijk vraagt om advies.

De communityleden vragen aandacht voor een niet al te grote kopgroep, met een gemixte samenstelling en gericht op daadkracht en samenwerking tussen burgers en professionals op basis van gelijkwaardigheid.

Door het instellen van regionale kopgroepen in plaats van één Provinciale kopgroep kan geborgd worden dat burgers de lokale of regionale ervaringscomponent inbrengen.

Inclusiviteit en representativiteit

Om een grote groep burgers te betrekken zien de communityleden diverse mogelijkheden, waarbij aandacht wordt gevraagd voor inclusiviteit en representativiteit. De Provincie moet in gesprek gaan met burgers uit alle geledingen van de bevolking. Daarvoor dient zij zelf proactief burgers op te zoeken op lokaal en regionaal niveau en daarbij zoveel mogelijk aan te sluiten bij bestaande sociaal maatschappelijke structuren. Informatie kan veelal plaatsvinden via social media, huis-aan-huisbladen en Omroep Brabant. Om grote groepen burgers te raadplegen zien de communityleden vooral kansen in online methodieken, zoals deze research communities en online vragenlijsten.

Brabant Community!

OmgevingsLab Brabant in gesprek

PON-publicatienummer : 16-21

dr. Susanne Agterbosch
ir. Jolanda Luijten
Mariëlle Tuinder MSc

november 2016 - het PON, Tilburg